

них господарських систем, сприяння належному ресурсному забезпеченню та підвищення рівня інвестиційної активності суб'єктів господарювання є першочерговим напрямом інвестиційної політики як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях.

Таким чином, в стимулюванні інвестиційної активності важливу роль повинні відігравати конкурентоспроможність регіональної влади, впровадження ефективних механізмів адміністративного управління і модернізація владних структур (децентралізація), формування базових інвестиційних ідей для території. Щодо подальших досліджень в цьому напрямку, треба зазначити, що крім пошуку нових можливостей і вироблення стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку для територій, необхідно вирішувати завдання формування механізму координації органів державної влади при реалізації пріоритетних проектів розвитку регіонів.

УДК 346.3(477):339.9

Мацола С. М.

ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНА – ЄС: ПЕРЕВАГИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано вплив створення ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України в контексті отримання переваг для взаємної торгівлі товарами та послугами шляхом скасування та зниження митних бар'єрів, гармонізації технічних норм та стандартів, підвищення якості виробництва продукції, залучення іноземних інвестицій, підвищення рівня життя населення та створення умов для лібералізації руху робочої сили.

Ключові слова: зона вільної торгівлі, інтеграція, митне регулювання, технічні бар'єри, зовнішня торгівля, гармонізація законодавства, іноземні інвестиції, лібералізація робочої сили.

І. Вступ. Інтеграції України в європейський політичний та економічний простір, неодноразово проголошувалася в якості пріоритетного вектора входження в світове господарство, яка не тільки відповідає природному геополітичному напрямку інтеграційної стратегії України, але є ключовим практичним засобом формування ефективної відкритої економіки.

1. Кошельник В. М. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку сільськогосподарських підприємств вінницького регіону / В. М. Кошельник // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 1(1). – С. 282-290.

2. Цадо Г. В. Моделювання залежності ВРП регіонів України від інвестиційно-інноваційних факторів / Г. В. Цадо // Економічний простір. – 2011. – № 56/2. – С. 103–114.

3. Кушнір Н. О. Сучасні проблеми розвитку агропромислового сектора Карпатського регіону в умовах глобалізації економіки / Н. О. Кушнір // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. – Спецвипуск 33. – Частина 3. – 2011. – С. 112–117.

4. Капітальні інвестиції в Україні за 2011 рік [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

The comparative analysis of influencing of investments is conducted on basic industries of economy of the Ivano-Francovsk area (on the example of development of agriculture and industry).

Для України європейська інтеграція – це не тільки можливість побудови демократії та громадянського суспільства, це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника.

Як невід'ємна частина Європи, Україна прагне отримати доступ до найбільшого ринку світу – ринку країн ЄС – що стане індикатором ефективності проведення внутрішніх економічних реформ в країні. Все це стане можливим завдяки підписанню довгоочікуваної Угоди про Асоціацію, зокрема її економічної частини, угоди про Поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ), що є передумовою набуття повноправного членства та логічним продовженням позитивних тенденцій у двосторонньому співробітництві між Україною та ЄС в останні роки.

Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (ПВЗВТ), як частина Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, відкриває для нашої держави великі можливості як для розвитку

торгівлі так і посилення ролі України в якості глобального торговельного гравця на світових ринках.

Ціляння впливу зони вільної торгівлі з Європейським Союзом на економіку України є об'єктом досліджень значної кількості науковців, а саме А. А. Мазаракі, О. І. Шнирков, О. П. Гребельника, І. В. Бураковського та інших. Проведення аналізу впливу підписання угоди про зону вільної торгівлі дасть можливість визначити потенційні переваги, що матимуть позитивні наслідки для економіки України.

II. Постановка завдання. Метою даного дослідження є аналіз впливу створення ПВЗВТ України та ЄС на економіку України, а також вивчення переваг та їх наслідків, що виявлятимуться у скасуванні тарифів на зовнішню торгівлю товарами та послугами; лібералізації руху капіталу та робочої сили; гармонізації технічного законодавства для зняття технічних бар'єрів; покращенні бізнес клімату і подальшим збільшенням обсягу інвестицій тощо. Підписання такого роду угоди є новим форматом відносин як для ЄС, та і України, адже на відміну від класичної ЗВТ, яка лібералізує лише торговельні відносини, Поглиблена зона вільної торгівлі – лібералізує увесь комплекс економічних відносин, і тому спонукає до проведення даного аналізу.

Очікування більшою мірою позитивних наслідків для економіки України спонукає на проведення аналізу даного дослідження.

III. Результати. Європейський Союз, як відомо об'єднує 28 країн-членів територією майже 4 млн. кв. км., на якій мешкає понад 703,68 млн. осіб, з рівнем середнього доходу в 49 тис. дол. США на душу населення, є одним з найбільш великих світових ринків.

Впродовж останніх років частка ринку ЄС складає в середньому 33% у загальному експорті товарів України. Доля імпорту з країн-членів ЄС в середньому становила 35,6%. При цьому ринок ЄС відрізняється значно вищим тарифним захистом, в першу чергу по агропромислових товарах і продукції (діюча середня арифметична ставка увізного мита в ЄС всього по Митному тарифу становить 7,6%, в Україні – 5,0%; а по товарах груп УКТЗЕД 01-24 (сільське господарство) – 19,8% та 9,2% відповідно. Водночас, ставки увізного мита з боку сторони ЄС по окремих тарифних лініях в 1,5 – 14 разів вищі від ставок увізного мита України) [1].

Запровадження зони вільної торгівлі надасть додаткові переваги вітчизняним експортерам на ринку з достатньо високим захистом. Згідно досягнутих домовленостей лібералізація охоплює більш ніж 97% тарифних ліній (або більше 95% обсягу двосторонньої торгівлі між Сторонами). При цьому, скасування увізних мит ЄС по більшості товарів відбудеться вже в перший рік дії угоди (по 99% тарифних ліній) [1]. Наприклад, для сільськогосподарської продукції середньозважене ввізне мито ЄС скоротиться з 23,8% до 0,3% одразу після набуття чинності угоди, запровадяться тарифні квоти з нульовою ставкою в межах квоти для експорту в ЄС продукції тваринництва, зернових культур, скасуються експортні субсидій на с/г товари ЄС, що призначені для продажу в Україні. Для продукції харчової промисловості середня ставка мита ЄС знизиться з 23,2% до 0,7%, середньозважена ставка – з 5,3% до 0,5%. Товари легкої промисловості звільнитимуться від ввізних мит в ЄС протягом 1-2 років після набуття чинності Угодою. Проте залишатиметься поточна середньозважена ставка – 11,2% для текстильних виробів та одягу, 5,9% для шкіри і виробів з неї. На продукцію металургії середня ставка знизиться з 2,1% до 0,0%, середньозважена ставка – з 0,5% до 0,0%. Щодо хімічної промисловості – то середня ставка ввізного мита скорочується з 4,2% до 0,0% за 1-5 років, середньозважена – з 3,7% до 0,0%, окрім цього відбудеться гармонізація системи технічного регулювання з відповідними нормами і правилами ЄС. Для продукції машинобудування період скасування ввізних мит в ЄС триватиме 1-6 років. Середньозважена ставка ввізного мита на електричне устаткування скорочується з 3,5% до нуля, на автотранспортні засоби – з 1,9% до нуля. Захисні заходи для легкових автомобілів залишатимуться до 15 років [2].

Незважаючи на значні зниження ввізних мит для того, щоб повною мірою скористатися всіма перевагами нових умов у торгівлі вітчизняні виробники передусім повинні адаптуватися до технічних, санітарних, фіто-санітарних та інших стандартів і вимог ЄС, адже саме вони становлять найбільшу перешкоду у торгівлі.

Однією з переваг підписання ПВЗВТ є наближення законодавчої бази України у сфері технічного регулювання до вимог ЄС, у тому числі, прийняття технічних регламентів, узго-

джених з Директивами Нового Підходу ЄС, перегляд і заміна старих стандартів (ГОСТ) та запровадження стандартів ISO (International Organization for Standardization) та Європейських стандартів, реформування та зміцнення інституціональної бази забезпечення якості тощо. Результатом даної співпраці у коротко-терміновій перспективі повинно стати укладення з ЄС Угоди про оцінку відповідності та взаємну прийнятність промислових товарів (Угода АСАА) у ключових секторах виробництва. Такі угоди укладались Європейським Союзом з країнами, які були кандидатами на членство в ЄС та країнами Середземномор'я. Їх укладення дало змогу продукції, що охоплювалась цими угодами, вільно просуватись на внутрішньому ринку ЄС без додаткового проведення процедур оцінки відповідності [3].

Відповідно до домовленостей, протягом першого року набуття чинності Угодою Україна має гармонізувати законодавство з п'ятьма директивами, а саме: про загальну безпеку продуктів; щодо загальних вимог для акредитації і ринкового нагляду, що стосується торгівлі продукцією; щодо загальної системи маркетингу продукції; про одиниці виміру та про відповідальність за дефектну продукцію.

Реформування сфери технічного регулювання призведе до прийняття та впровадження технічних регламентів на конкретну промислову продукцію, які базуються на основних положеннях актів ЄС; створення відповідної інфраструктури призначених органів з оцінки відповідності та дооснащення випробувальних лабораторій і здійснення їх акредитації, а також до модернізації виробництва для забезпечення випуску продукції згідно з вимогами технічних регламентів. Це, в свою чергу дозволить вітчизняним виробникам на рівні конкурувати з їх європейськими контрагентами.

Разом з цим, розвиток в Україні системи захисту географічних зазначень, передбаченої положеннями Угоди, а також залучення досвіду та ресурсів Євросоюзу призведуть до розбудови системи позначення товарів, що підкреслюватиме національну ідентичність продукції українських виробників на внутрішньому та світовому ринках, поширенню позитивного іміджу держави як виробника особливих за своїми якостями продуктів та, як наслідок, полегшення збуту та експорту завдяки репутації [3].

Впровадження нової системи технічного регулювання на основі європейських стандартів зумовлюватиме не лише підвищення безпе-

ки товарів та послуг, але й сприятиме кращому інституційному захисту прав споживачів у випадку дефектної продукції.

Водночас вищий рівень безпеки означає, що товари, які не відповідають вимогам безпеки, але є, ймовірно, дешевшими, будуть витіснені з ринку. Це стосуватиметься як товарів національного виробника, який не зможе адаптуватись до нових вимог, так і менш безпечних імпортованих товарів. Це може негативно вплинути на бідніших споживачів, хоча у довгостроковій перспективі користування безпечнішими товарами сприятиме покращенню здоров'я населенню, зменшенню випадків травмування, що може компенсувати витрати на купівлю безпечніших товарів.

Підписання ПВЗВТ передбачає формування сприятливого інвестиційного клімату, оскільки пристосування до норм і правил ЄС буде означати зміни в національному законодавстві. В свою чергу, ці зміни призведуть до прозорих правил, знайомих для іноземних інвесторів, що зробить умови на внутрішньому ринку більш привабливими для них, а отже забезпечать підвищення потенціалу економічного зростання.

ЄС давно став лідером з увезення прямих іноземних інвестицій в Україну. За останніми даними сукупний обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених з початку інвестування в економіку України, становив 42,8 млрд дол. інвестицій (77,4% загального обсягу акціонерного капіталу), з країн СНД – 4,4 млрд дол. (7,9%), з інших країн світу – 8,1 млрд дол. США (14,7%).

До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає більш як 82% загального обсягу прямих інвестицій, входять сім держав ЄС: Кіпр – 17,9 млрд дол. США (32% загальної суми ПІІ та 42% суми ПІІ, внесених з ЄС), Німеччина – 6,2 млрд дол., Нідерланди – 5,4 млрд дол., Австрія – 3,2 млрд дол., Велика Британія – 2,7 млрд дол., Франція – 1,8 млрд дол. та Італія – 1,1 млрд дол. США. Велику частку ПІІ зосереджено на підприємствах промисловості – 17,5 млрд дол. (31,7%), зокрема переробної – 14,3 млрд дол. США. В установах фінансової та страхової діяльності акумульовано 14,9 млрд дол. США (26,9% загального обсягу) прямих інвестицій, у підприємствах з оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 6,7 млрд дол. (12,1%), в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, – 4,2 млрд дол.

США (7,6%). Ще 12 років тому на ЄС припадала лише третина інвестицій в Україну, у 2013 р. – вже три четвертих. До того ж динаміка надходження прямих іноземних інвестицій в ЄС в Україну тривалий час зростає, тоді як в інших країнах – сповільнюється. Приплив іноземного капіталу дасть змогу компенсувати втрати від скасування тарифних і нетарифних бар'єрів у торгівлі та забезпечить розвиток конкурентоспроможних виробництв на території України. Створення ПВЗВТ з ЄС стане потужним додатковим аргументом на користь прямих іноземних інвестицій у виробництво товарів чи послуг, орієнтованих на експорт до країн ЄС, використовуючи наявні конкурентні переваги української економіки [4].

Підсумовуючи, слід відзначити, що співпраця між Україною та ЄС у сфері міграції розвивається досить активно та має широкі можливості для подальшого поглиблення, оскільки сторони взаємно зацікавлені в упорядкуванні міграційних потоків.

IV. Висновки. Поглиблена зона вільної торгівлі України з ЄС це вкрай необхідний інструмент, який допоможе надати вагомий позитивний імпульс для розвитку економіки України, ліквідувати структурні зрушення та підвищити її конкурентоспроможність. Створення ПВЗВТ сприятиме суттєвому поліпшенню доступу українських товарів на європейські ринки, що дозволить збільшити обсяги експорту продукції, гармонізувати технічні норми та стандарти до вимог ЄС, що суттєво вплине на якість українських товарів. Проте найбільшою перевагою все ж можна вважати можливість долучитися до високої культури ефективного ринкового господарювання і підняти до

такого ж рівня власну економіку, шляхом забезпечення прозорості діяльності ключових державних структур, вдосконалення управлінської культури, спрощення умов провадження бізнесу. Ці зміни сприятимуть поживленню ділової активності всередині країни, технічному переоснащенню виробництва та інтеграції української економіки в світову.

1. Вплив створення зони вільної торгівлі на економіку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://icps.com.ua>.

2. Економічна складова Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ier.com.ua>.

3. Гармонізація технічного регулювання, стандартів та оцінки відповідності [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ier.com.ua>

4. ЄС-Україна: поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eeas.europa.eu>.

5. Інститут народознавства НАН України: дослідження української трудової міграції [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://novisa.org.ua>

6. Торговля з ЄС в рамках поглибленої та всеохоплюючої угоди про вільну торгівлю [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://me.kmu.gov.ua>

7. Про стан і перспективи розвитку економічних відносин України з ЄС (зона вільної торгівлі) та Митним союзом: Постанова Верховної Ради України від 19.05.2011 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3400-vi>.

The article examines the impact of a FTA between Ukraine and the EU on Ukraine's economy in the context of benefit to bilateral trade in goods and services by eliminating and reducing tariff barriers, harmonization of technical regulations and standards, improving the quality of production, attraction of foreign investments, increased living standards and conditions for the liberalization of the labor force.

УДК 330.368

Морицан О. М., Морицан В. Ф., Стефанишин Б. М.

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ТА ЇЇ РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Досліджено проблеми тіньової економічної діяльності в Україні, розглянуто різні види тіньової економіки і їх вплив на економічне життя суспільства, запропоновано методи зниження рівня тіньової економіки.

Ключові слова: тіньова економіка, мінімізація, суб'єкти господарювання, економіка, неформальна діяльність, правові норми.

I. Вступ. Тіньова діяльність в економіці – багатогранне явище, яке існує в різних суспільно-політичних умовах. Масштаби її можуть бути різними, але жодній країні не вдалося позбавитися від неї зовсім. Об'єми тіньового сектора в економічно розвинених країнах світу утримуються на рівні, що не має істотного впливу на соціально-економічні процеси в суспільстві (5–12% ВВП).